

500 jaar protestant in Overijssel

7 januari 2017 – Deventer

workshops

Het dagboek van Etty Hillesum in muziek en taal – Vocalgroep Choral

Dit programma gaat over de dagboeken en het leven van Etty Hillesum. Haar leven werd gekleurd door haar onstuimige en soms grillige karakter, haar Joodse afkomst en de Tweede Wereldoorlog. Etty beschrijft een grote persoonlijke innerlijke ontwikkeling. Ze zoekt naar liefde, naar verbinding met zichzelf en anderen, naar de dingen achter de dingen, naar God. Haar dagboeken tonen een levenskunstenares die onder moeilijke omstandigheden steeds meer in staat is positiviteit te benadrukken en zichzelf en haar eigen lot te accepteren. Ze ziet zichzelf niet als slachtoffer, overgeleverd aan de machten en krachten die inbeukten op haar bestaan. Haar oproep is om, onder welke omstandigheden dan ook, de antwoorden in jezelf te zoeken en in jezelf de dingen te verbeteren. Deze levenskunst, inspiratie en kracht probeert Choral in haar nieuwe programma vorm te geven.

Eigentijds, verfrissend, voornamelijk eigen teksten en composities, eigenzinnig en met klankkleuren uit diverse muziekstijlen: de activiteiten van Vocalgroep Choral zijn niet gemakkelijk in een hokje te stoppen. Zeer gedreven geven de zangers op een unieke en positieve manier vorm en klank aan levensvragen, thema's en gedachten rond zingeving. De muzikale vertellingen raken op onverwachte momenten, zowel tijdens als na de voorstelling. De zangers, verteller en musici genieten zichtbaar van samen musiceren: dat spat van het toneel. Vocalgroep Choral bestaat uit een hechte groep van ongeveer 15 zangers die, in wisselende samenstelling, hard werken aan kwalitatief hoogstaande uitvoeringen. Sinds 1993 wordt de groep geleid door Henk Ruiter, een veelzijdige en creatieve pianist/componist. Hij studeerde piano aan het conservatorium, zowel klassieke als lichte muziek.

Hoe word je goed? Volgens de zusters van het Meester Geertshuis – dr. Mathilde van Dijk

De moderne devoten waren weinig optimistisch over het menselijk geslacht. In navolging van de kerkvader Augustinus meenden ze dat de mens na de zondeval niet anders was dan diep verdorven. Daarom was het zijn opdracht zich weer terug te vormen tot de mens zoals God die oorspronkelijk bedoeld had: geschapen naar diens beeld en gelijkenis en volledig op Hem gericht.

In de workshop lezen we gedeelten uit de levensbeschrijving van zuster van het gemene leven Stijne Zuetelincks († 1445). Zij woonde in het Meester Geertshuis in Deventer en we kennen haar uit het zusterboek, de verzameling levensbeschrijvingen van voorbeeldige zusters. Hoe probeerden de zusters de verloren geestelijke perfectie te heroveren? In hoeverre zijn ze voorlopers van de Reformatie?

Dr. Mathilde van Dijk is universitair docent cultuurgeschiedenis van het christendom aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij is gespecialiseerd in de geschiedenis van laatmiddeleeuwse hervormingsbewegingen, middeleeuwse genderstudies en de middeleeuwen als immaterieel erfgoed.

Het beeld van Luther in de Nederlandse kunst – drs. Tanja Kootte

We kennen allemaal de beeltenissen van Martin Luther uit Duitsland, waar hij werkzaam is geweest. Maar hoe wordt deze reformator in de Nederlandse kunst afgebeeld? Aan de hand van tal van prenten en schilderijen, maar ook van aardewerk en glas-in-lood neem ik u mee op ontdekkingsstocht naar voorstellingen van Luther in de Lage Landen. We gaan hem ontmoeten als reformator en als tegenstrever van de paus. En op zijn beurt werd Luther ook als ‘ketter’ afgebeeld. Vooral wordt duidelijk dat hij de ‘icoon’ is geworden van de Reformatie, ook in Nederland.

Drs. Tanja Kootte is als J.G. van Oord Jzn.-conservator voor het Nederlands protestantisme verbonden aan Museum Catharijneconvent in Utrecht. In dat museum is van 22 september 2017 t/m 28 januari 2018 de tentoonstelling te zien met de titel ‘De kracht van Luther’.

Lebuïnus en de kerstening van het Saksenland – dr. Dirk Otten

De powerpoint presentatie bestaat uit ongeveer 50 beelden die betrekking hebben op de periode 600-900. De eerste beelden vertellen iets over de invloed van het Ierse christendom op de kerstening van Schotland en Noord-Engeland. Daarna volgt de ‘biografie’ van Lebuïnus, die begint met zijn vertrek uit York in 768, zijn aankomst in Utrecht en daarna in Wilp aan de IJssel. Na aanvankelijk succes in Wilp volgen tegenslagen in Deventer en het Saksisch gebied. Dat had alles te maken met de oorlog die Karel de Grote in 772 begon tegen de Saksen en die zou duren tot 804. Wat Lebuïnus en ook andere missionarissen niet hebben onderkend, was de grote, aanvankelijk onoverbrugbare afstand tussen de Germaanse natuurreligie, een ‘doe-religie’ die met het dagelijkse leven en de natuur was verbonden, en het christendom, een ‘weet-religie’ uit een boek en een geheel andere cultuur. Het bekeringsproces werd door veel Saksen ervaren als een capitulatie voor de Franken.

Dr. Dirk Otten studeerde Duitse Taal- en Letterkunde, met als bijvakken Oudsaksisch en Germaanse godsdienstgeschiedenis. Zijn dissertatie had als onderwerp de oorkondentaal in het Nederlands-Duitse grensgebied in de late Middeleeuwen. Hij was werkzaam als leraar Duits en als redacteur van de Grote Woordenboeken D/N en N/D van Van Dale. Hij schreef een aantal boeken over het landschap en de plaatsnamen van de Veluwe, en over de veld- en boerderijnamen in de zeven gemeenten van de Noordoost-Veluwe. Vanaf 2006 verschenen zijn boeken over de missionaris Lebuïnus en de kerstening van de Saksen en de Friezen.

De geschiedenis van het protestantse kerklied – Dick Sanderman

Hebben we een beetje zicht op de herkomst van de liederen die we zondags zingen? Wat zongen de aanhangers van ‘de nije leer’ in ons land eigenlijk? En hoe is het gekomen dat in Nederland de psalmen zo lang ‘op hele noten’ zijn gezongen? Wat was de ‘korte zingtrant’, waarover Maarten 't Hart schrijft in zijn boek *Het Psalmenoproer*? Tijdens de workshop duiken we in de historie van de protestantse kerkmuziek. We zitten in de consistorie, waar we ons geen zorgen hoeven te maken over geluidshinder naar andere workshops toe. Grote kans dat we dus zelf ook eens zo’n langzame psalm van Datheen gaan zingen!

Dick Sanderman is organist van de protestantse gemeenten in Rijssen en Hellendoorn. In het dagelijks leven werkt hij als directeur aan de Muziekschool in Rijssen; tevens is hij stadsorganist van de gemeente Rijssen-Holten. Regelmatig publiceert hij over kerkmuzikale onderwerpen. Daarnaast is hij zeer actief als componist van koraalmuziek voor orgel. Hij was betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe Liedboek en ook bij de recent verschenen liedbundel Weerklank.

(Post)Moderne Devotie – Mink de Vries

De Moderne Devotie startte rond 1370 met Geert Groote in Deventer. Wat wilde hij en wat was zijn bedoeling met de door hem opgezette zuster- en broedergemeenschappen? Was dit de start van de Reformatie? Erasmus en Luther zijn allebei sterk door de Moderne Devotie beïnvloed, toch gingen ze uiteindelijk verschillende kanten op. Kern van het denken van beide mannen was: ieder mens is zelf in staat om te kiezen, te denken en te geloven. De toegang tot bronnen van kennis en waarheid is daarvoor heel belangrijk. Beide mannen vertaalden uit het Latijn. Wat vinden we daarvan terug in latere bewegingen, tot op de dag van vandaag? Is het niet hoog tijd voor een hervorming in omgekeerde zin, een hervorming van verbinding en gemeenschap?

Mink de Vries volgde een lerarenopleiding Godsdienst en Maatschappijleer. Hij is bestuurslid van de Thomas a Kempis Stichting, hij is betrokken bij de Vrienden van het Geert Groote Huis en hij is coördinator en initiator van de Postmoderne/Actuele Devotie Beweging. Daarnaast is hij voorzitter van het Platform van Kerken Zwolle en van het Platform Kerken Overijssel en hij is betrokken bij het Diaconaal Platform Zwolle. Hij hertaalde de Navolging van Christus van Thomas a Kempis in jonge taal en hij schreef Navolging Nu, Pleidooi voor Postmoderne Devotie en Mystiek aan de IJssel.

Van Liber Exodus tot Statenbijbel – Dinand Webbink

Dinand Webbink verzorgt een rondleiding door de Athenaeumbibliotheek te Deventer, die gevestigd is in het Buiskenklooster, een huis dat van circa 1400-1600 bewoond werd door zusters van het Gemene Leven, die leefden volgens de regels opgesteld door Geert Grote. Aansluitend volgt een presentatie van bijzondere bijbels en bijbelteksten. Het oudste fragment (uit de 9de eeuw) bevat een tekst uit het apocriefe boek Jesus Sirach. Het Liber Exodus stamt uit de 12de eeuw en is afkomstig uit het benedictijner klooster Wiblingen. Een ander topstuk is een bijbeltje uit Parijs uit de dertiende eeuw dat op flinterdun perkament is geschreven. Verder onder meer de eerste gedrukte Nederlandse vertaling van de bijbel uit 1477, die bekend staat als de Delftse Bijbel, de beroemde fraai geïllustreerde Vorsterman-bijbel en een vroege Statenbijbel met handgeschreven correcties van Sibelius. Er is bijzondere aandacht voor werken van en over Luther, waaronder een Luther-vertaling van de bijbel uit 1536.

Dinand Webbink (1954) is cultuurhistorisch medewerker bij de Athenaeumbibliotheek te Deventer en publiceert regelmatig over regionale geschiedenis en boekgeschiedenis.